

HANOVI NA „STAROJ TESTI“ U TOJŠIĆIMA

Uvod

Stara Testa je naziv puta kod današnjih Tojšića, a koji se počeo koristiti u zadnjim godinama osmanske vladavine u Bosni i Hercegovini. Danas se kod starijih ljudi Tojšića i okolnih sela može čuti kako kažu "odoh na Staru Testu" ili "sreo sam ga na Staroj Testi". Time u stvari oni misle na prostor koji počinje od današnjeg mekteba u Handžićima i nekadašnje kovačnice pa do današnjeg tunela Čaklovići.

Razlog zbog čega su taj prostor nazivali „Stara Testa“ je sljedeći: Za vrijeme kraja osmanske vladavine postojala je putna komunikacija tzv. testa koja je povezivala Tuzlu i Zvornik, a prolazila je kroz današnje Tojšiće. Dolaskom Austro-Ugarske u BiH dolazi do gradnje novog makadamskog puta Tuzla – Zvornik koji se većim dijelom podudara sa tzv. starom turskom cestom, izuzev jednog dijela u današnjoj MZ Tojšići, a to je prostor kao što smo rekli od današnjeg mekteba u Handžićima do tunela u Čaklovićima.

Gradeći novi makadamski put Austro-Ugarska je "prtila" trasu starog turskog puta sve do današnjeg mekteba u Handžićima gdje napušta današnju staru trasu i prosijeca novu putnu komunikaciju koja je prolazila kroz Kikače, Vis, Požarnicu i dalje prema Tuzli, dok je dio stare turske teste od mekteba u Handžićima do današnjeg tunela u Čaklovićima i dalje do Simin Hana izgubilo raniju funkciju...

Ovaj austrougarski put je bio u funkciji magistralnog puta sve do 1984 godine. Od te godine on više nije u funkciji magistralnog puta jer je u međuvremenu izgrađen i pušten novi magistralni put od Simin Hana do Tojšića. Ova nova trasa magistralnog puta podudara se sa starom trasom tzv. turskog puta, u narodu poznatog pod imenom „Stara Testa“.

Na prostoru današnjih Tojšića, u zaseocima Babajići i Handžići, nalazila su se tri hana od kojih su dva bila u današnjim Babajićima a jedan u Handžićima.

Hanovi u Babajićima

U zaseoku Babajići, ranije Stara Testa, nalazila su se dva hana tj. svratište za putnike namjernike. Godine 1883. u ovom naseljenom mjestu postojale su samo dvije porodice i dva hana¹.

Prvi je Malagića han koji je sudeći prema svim okolnostima prvi han koji je napravljen na ovom prostoru, drugi han je Babajića han oba hana su dobila ime po familijama odnosno njihovim vlasnicima koji su radili u tim objektima i od toga živjeli. Ovo mjesto je bilo rijetko naseljeno, svega dvije porodice i nekoliko kuća. Razlog nenaseljenosti ovog prostora je nepovoljna konfiguracija terena i zemljišta lošeg kvaliteta što je uticalo da se neformira veće naselje na ovom prostoru tako da su ove dvije porodice uglavnom se bavile uslužnim djelatnostima pošto su graničile kraj nekada veoma važne putne komunikacije iz osmanskog perioda.

Malagića han

O Malagića hanu se veoma malo zna osim da je postojao sa dolaskom austro-ugarske vlasti u BiH što se može i vidjeti da je isti ucrtan u austro-ugarskom Katastarskom planu iz 1883 godine. Na osnovu istog plana vidi se da je pored samog objekta i čitav lokalitet upisan pod

¹ Prilog: Austro-ugarski Katastarski plan iz 1883. godine

imenom Malagića han.² On se nalazio uz sami današnji magistralni put M-4, desetak metara udaljen od prodajnog objekta firme „Ahi-trade“ na ušću Babajićkog potoka i potočića koji dolazi sa lokaliteta „Suvat“. Izbor lokacije za gradnju hana na ušću dvaju potoka nije slučajna jer je bez vode funkcionisanje objekata ove vrste bilo nezamislivo. Kada je ovaj han prestao sa radom nije poznato ali je sigurno da je prestao sa radom prije početka Prvog svjetskog rata.³ Neposredno pred Prvi svjetski rat zemljište na kome se nalazio han kao i okolne parcele koje su bile u vlasništvu porodice Malagić prešli su u vlasništvo porodice Babajić koji su inače bili vlasnici Babajić hana.⁴

Slika 1. Pogled sa lokacije nekadašnjeg Malagić hana

Babajića han

Ovaj han je mlađeg datuma u odnosu na Malagića han a i on je napravljen prije dolaska Austro-ugarske vlasti tj. prije 1878 godine.⁵ Sigurno se zna da je radio u periodu od 1878-1918 godine, vlasnik ovog hana bio je Ibrahim Babajić koji je umro 1930 godine.⁶ Sa dolaskom Austro-ugarske dolazi i do gradnje novog puta Tuzla-Zvornik ta nova putna trasa zaobišla je staru testu. Trasiranjem nove putne komunikacije (kroz Kikače, Vis-Požarnica prema Tuzli) stara testa je izgubila svoj raniji značaj što će u konačnici dovesti i do zatvaranja hanova u ovom mjestu, međutim Babajića han na Staroj Testi je bio u funkciji i nakon trasiranja nove putne komunikacije ali sa slabijim intenzitetom rada i uglavnom novim okolnostima je služio za potrebe stanovnika okolnih mjesta koji su pješke „prečicom“ išli za Tuzlu starom testom preko tzv. „Banjevaca“ (brdo iznad tunela Čaklovići) jer je austro-ugarski put kroz Kikače bio mnogo udaljeniji.⁷ Trasiranje nove putne komunikacije kroz Kikače uvjetovalo je zatvaranje hanova na Staroj Testi, ali i gradnju novih hanova u Kikačima (Alibašića han, Hasanovića han i Fatića han).⁸

² Prilog: Austro-ugarski Katastarski plan iz 1883. godine

³ Kazivanje Jusufa (zv. Juso) Babajića (1924)

⁴ Kazivanje Jusufa (zv. Juso) Babajića (1924)

⁵ Prilog: Austro-ugarski Katastarski plan iz 1883. godine

⁶ Kazivanje Jusufa (zv. Juso) Babajića, (1924) sina Ibrahimovog

⁷ Kazivanje Jusufa (zv. Juso) Babajića, (1924) sina Ibrahimovog

⁸ Kazivanje Bege Sakića (1940)

Slika 2. Lokacija gdje se nekada nalazio Babajića han

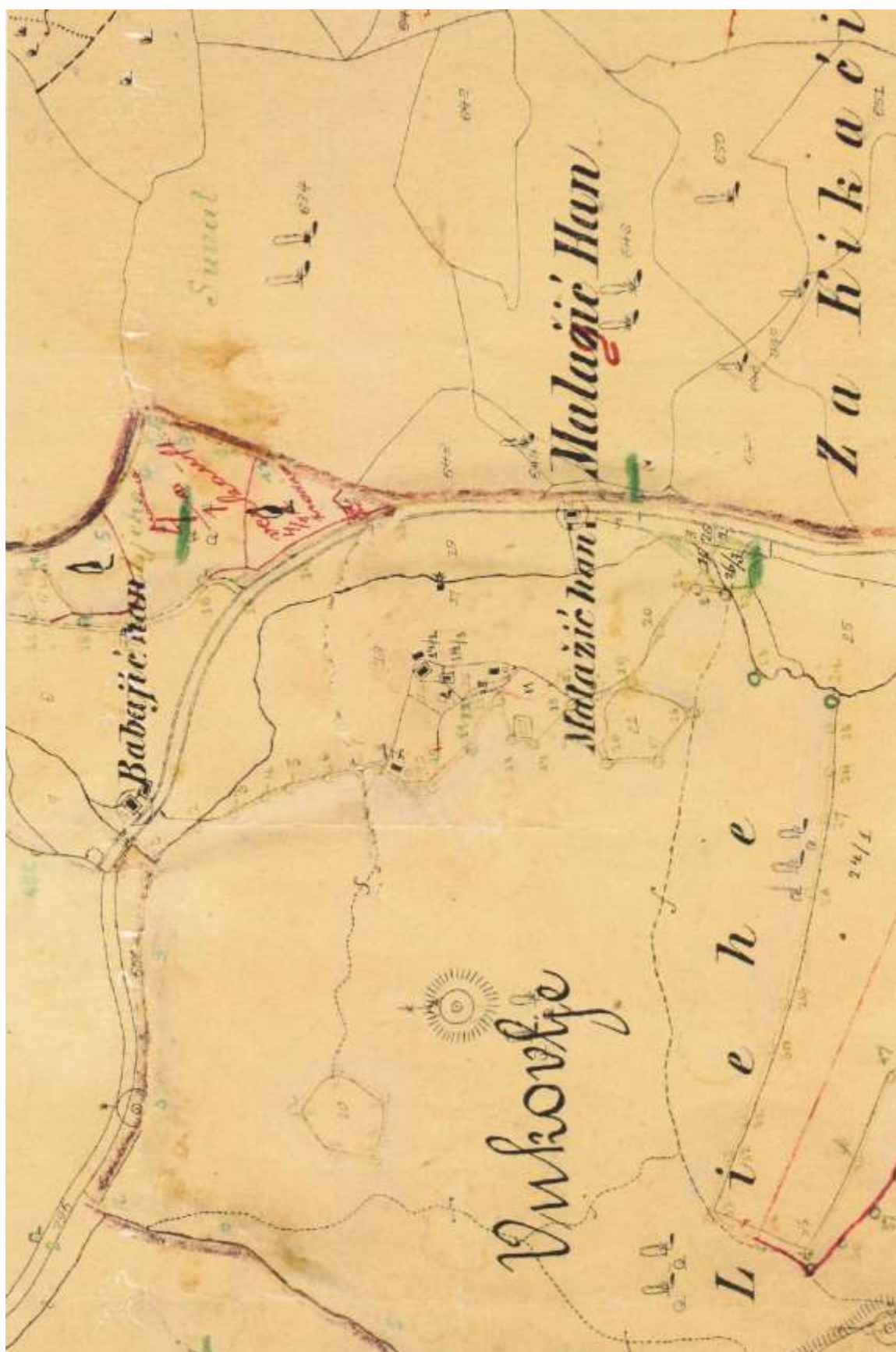
Han u naselju Handžići - Tojšići

O postojanju hana u naseljenom mjestu Handžići, koje danas pripada mjesnoj zajednici Tojšići, osim samog naziva mjesta i usmenih predanja nema drugih pokazatelja, kao što su pisani izvori ili materijalni tragovi tj. ostaci hana koji bi svjedočili o postojanju objekta te vrste i namjene. Mještani ovog naselja čuvaju predanje da se na ovom prostoru nekada nalazio han i da je po hanu mjesto dobilo ime Handžići. Također se prenosi da je u ovom mjestu nekada postojala i porodica koja se prezivala Handžić, a onda su spletom okolnosti promijenili ime u Ćorsuljić. Po ovom predanju ta porodica je bila vlasnik hana.⁹ Zbog nepostojanja pisanih izvora i materijalnih ostataka ne može se tačno odrediti lokacija hana, ali prema svim pokazateljima on se nalazio na prostoru od lokalnog starog mezarja i nekadašnje kovačnice do raskrsnice gdje se od tzv. „stare teste“ odvaja put za naseljeno mjesto Dedajići. Po predanju han se tačnije nalazio u sadašnjem dvorištu porodice Tahirović.¹⁰ Predanje mještana o postojanju hana na ovom prostoru ima uporište i u činjenici da je ovaj prostor svojim geografskim položajem i drugim okolnostima imao sve preduvjete za nastajanje i funkcionisanje jednog uslužnog objekta kao što je to han. Naime kroz ovo mjesto je nekad prolazila veoma važna putna komunikacija iz osmanskog perioda koja je, između ostalog, povezivala Tuzlu sa Zvornikom, a u narodu je poznata kako „Stara Testa“.

Pored toga ovo mjesto je kroz historiju još od osmanskog perioda, a vjerovatno i od ranije, uvijek bilo, a i danas je, raskrsnica puteva. Od kojih jedan put ide prema Kikačima, drugi put je išao za Gornje Tojšiće i Dubrave a treći za Dedajiće. Svi ti putevi se „sijeku“ sa „Starom testom“ i čine jednu veliku raskrsnicu. Putevi i raskrsnica ukazuju na to da je ovo mjesto u prošlosti bilo veoma prometno, te kao takvo bilo pogodno za nastajanje jednog uslužnog objekta koji služi za potrebe putnika namjernika. Pored povoljnog geografskog položaja koji je uvjetovao da ovo mjesto kroz historiju bude raskrsnica puteva u ovom naselju je donedavno postojala i kovačnica kao i pojilište za stoku tzv. „korito“ što se također može dovesti u vezu sa nekadašnjim hanom jer su to sadržaji koji su inače bili sastavni dio hana.

⁹ Kazivanje Ševala Ćorsuljića (1965) a po saznanju od oca Sulje Ćorsuljića

¹⁰ Kazivanje Ševala Ćorsuljića (1965) a po saznanju od oca Sulje Ćorsuljića

Skica sa ucrtanim hanovima na području današnjeg naseljenog mjesta Babajići (ranije Stara Testa)
Izvor: Kopija austrougarskog katastarskog plana, izdato 2014.

Zaključak

Hanovi ili svratišta su u prošlosti podizani pored veoma važnih putnih komunikacija a služili su potrebama putnika-namjernika. S obzirom da su prijevozna ili transportna sredstva bila zaprežna i karavane, to je uvjetovalo podizanje hanova, svratišta ili konačišta u kojima bi se putnici odmarali, prenoćili, nahranili tegleću stoku i pripremili za dalje putovanje. Putevi su uvjetovali podizanje hanova a hanovi su uticali na stvaranje naselja. Putne komunikacije su se kroz historiju podudarale sa ranije sagrađenim ili su nanovo sagrađene. Trasiranje novih putnih komunikacija uvjetovalo je i podizanje novih hanova gdje ih ranije nije bilo, dok su se hanovi na ranijim putnim komunikacijama koje su napuštene zatvarali jer su gubili svoju svrhu postojanja. Takav slučaj je i sa hanovima na tzv. Staroj Testi koji su nastajali u vrijeme osmanske vladavine kada je trasirana putna komunikacija kroz to mjesto a prestali su sa radom dolaskom austrougarske vlasti koja je trasirala novu cestu a koja je uveliko zaobišla navedeni lokalitet. Sve će se to negativno odraziti na lokalno stanovništvo koje u novonastalim okolnostima napušta ovaj prostor tražeći drugi povoljniji lokalitet. Izuzetak od navedene konstatacije je Babajića han koji će bez obzira na nove okolnosti funkcionisati sve do Prvog svjetskog rata a pružao je usluge stanovništvu okolnih mjesta koji su tuda prolazili pješice za Tuzlu jer im je to i bio ujedno i najkraći put do konačnog odredišta.